

УДК

СТАЛИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ

Т.І. Лункіна, кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено теоретичний аспект сталого економічного розвитку України. Визначено сутність та значення даного поняття, досліджено один із основних індикаторів розвитку країни – ВВП на душу населення в порівнянні з Російською Федерацією.

Ключові слова: зрівноважений (сталий) розвиток, стійкий розвиток, модель сталого економічного розвитку, ВВП на душу населення, рівень безробіття.

Постановка проблеми. На початку третього тисячоліття постають все з більшою актуальністю питання щодо зрівноваженого розвитку країн світу. Новим напрямом у соціально-економічному розвитку держави стає поєднання задовольень економічних та екологічних потреб населення із соціальними.

Системний підхід та сучасні інформаційні технології дозволяють моделювати різні варіанти напрямів економічного розвитку країн, з високою точністю прогнозувати їхні результати та обирати найбільш оптимальні. На сьогодні більшість теоретиків та практиків світу вважають перспективною для третього тисячоліття модель «сталого економічного розвитку», яка з поглибленням її наукової обґрунтованості витіснить усі існуючі світові моделі як такі, що є фрагментарними та неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сталого (зрівноваженого) розвитку присвячені теми багатьох науковців як іноземних, так і вітчизняних: Е. Гонч, Ф. Джовані, М. Котабі, Д.Г. Лук'яненко, В.В. Трофимової, П. Самуельсона та інших. Хоча основні принципи, ідеї, моделі сталого розвитку досить багато опрацьовані науковцями, проте в науковій літературі не існує виділення більш чіткої моделі розвитку, яка б була ефективною та доступною для користувачів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних концепцій сталого розвитку України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Модель сталого розвитку була сформована ще у 1992 році у Ріо-де-Жанейро на Всесвітній конференції з проблем розвитку довкілля. Вона отримала назву сталого (стійкого) розвитку, суть якого полягає в забезпеченні такого господарського зростання, яке дає змогу гармонізувати відносини «людина-природа» та зберегти навколишнє природне середовище для нинішнього та майбутніх поколінь.

Незаперечна необхідність практичних кроків щодо зміни ситуації на краще призвела до принципово нової та фундаментальної стратегії економічного розвитку, в основу якої було покладено ідею динамічної рівноваги як розвиток у межах господарської ємності природного середовища, що не вносить незворотних змін у природу і не створює загрози для тривалого існування людини як біологічного виду. Таке економічне зростання, за якого ефективно будуть вирішуватися найважливіші питання життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації та забруднення довкілля, закладено в основу нової концепції, що отримала назву «sustainable development» (стійкий розвиток, сталий розвиток).

На думку П. Самуельсона, поняття сталого розвитку передбачає зрівноважений розвиток. Рівновага – це такий стан економіки країни, при якому зберігається здатність її до саморегулювання. У разі відхилення економічної системи від збалансованого стану в дію вступають сили, що спрямовують свої зусилля на відновлення порушених структурних зв'язків [1].

На сьогодні в світі не існує загальновизнаного тлумачення цього терміну, адже в ньому самому вже закладені певні суперечності. У спеціальних словниках термін sustainable визначається як характеристика процесу або стану, який може підтримуватися невизначено довго, а термін «sustainable development» – як поліпшення якості людського життя при

збереженні сталості підтримувальних екосистем. В доповіді Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН під назвою «Our Common Future» (1987р.) поняття сталий розвиток трактувалося просто і конкретно – це такий розвиток, який задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби. Таке не достатньо чітке визначення дало величезних поштовх до розробки нової філософії та ідеології світобачення, результатом якої є поява концепції (доктрини) стійкого (сталого) розвитку [4].

Концепція «сталого розвитку» розроблялась міжнародним співтовариством поступово, визначаючи принаймні три принципові обов'язкові її складові: економічне зростання, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища. Стійкий (сталий) розвиток виражає достатньо просту ідею: досягнення гармонії між людьми і між суспільствами та природою, розв'язання протиріч, що існують у наш час (протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими і бідними, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями тощо). Взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби визначаються сучасними науковцями як «сталий розвиток» [2].

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах:

1. Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.
2. Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф – злидні, які стали у світі звичайним явищем.
4. Необхідно налагодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.
5. Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється [3].

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної. Важливим питанням у реалізації концепції сталого розвитку – особливо у зв'язку з тим, що вона часто розглядається як така що еволюціонує – стало виявлення її практичних і вимірюваних індикаторів. У цьому напрямку здійснюють дослідження як міжнародні організації, так і наукові кола. Такі індикатори можуть пов'язувати всі ці три компоненти і відображати екологічні, економічні та соціальні (включаючи психологічні, наприклад, сприйняття сталого розвитку) аспекти.

У Звіті про конкурентоспроможність регіонів України у 2012 році, опублікованому Фондом «Ефективне управління», за підрахунками МВФ економіка Євразії скоротилася на 0,3%, при цьому у США спостерігається повільне зростання без будь-якої визначеності у майбутньому. Процес зростання великих економік, що розвиваються, таких як Бразилія, Росія, Індія, Китай і Південна Африка, відбувається значно повільніше, ніж у 2011 році. Однак інші ринки, які розвиваються, наприклад, країни Азії, демонструють впевнені показники зростання. Водночас Близький Схід, Північна Африка і країни у південному напрямку від Сахари лише нарощують темпи зростання [5].

Будь-яка політика, перш за все, реалізується у регіонах. Регіональна економіка добре відображає всі наші досягнення і прорахунки. На сьогодні в Україні напрацьована значна законодавча база, яка відповідає європейським підходам до регіонального розвитку. Важливі кроки – прийняття Законів «Про стимулювання розвитку регіонів», «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Прийняття цих документів дозволило визначити ключові проблеми, ввести стратегічне планування регіонального розвитку, нормативно визначити його нові стимули.

Одним із основних стадій розвитку економіки країни є рівень ВВП на душу населення із врахуванням ринкового курсу валют (рис 1.)

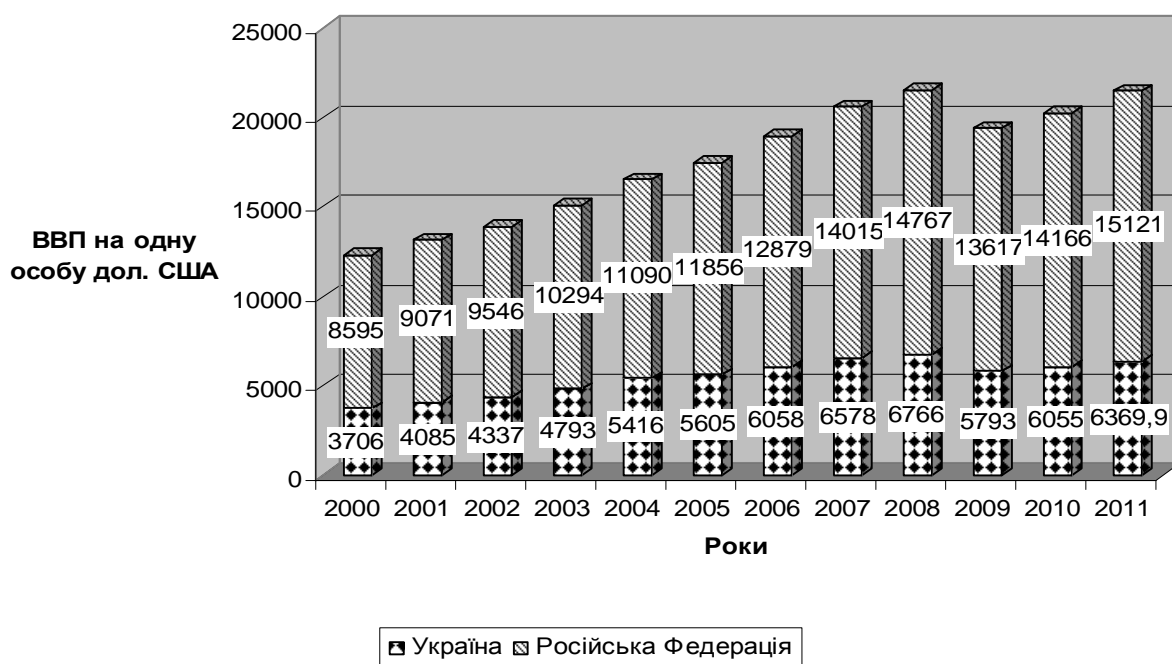

Рис. 1. Динаміка ВВП на душу населення України та Російської Федерації, дол. США

За даними статистичного щорічника України за 2011 рік

В останнє десятиріччя спостерігається позитивна тенденція до підвищення ВВП на одну особу як в Україні, так і в Російській Федерації. Так, в Україні даний показник підвищився протягом аналізованого періоду на

2663,9 дол. США або на 71,8 відсотків. В Російській Федерації також відбулося підвищення даного показника на 6526,0 дол. США (на 75,9%).

Для того, щоб провести дослідження щодо макроекономічних показників розвитку України та їх прогноз на майбутнє варто звернути увагу на таблицю 1.

Таблиця 1

**Динаміка та прогноз макроекономічних показників розвитку
України**

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
ВВП номінальний (млрд грн)	1082,6	1316,6	1500,0	1687,8	1854,1
Реальний ВВП, %	104,1	105,2	103,9	104,5	104,2
Індекс споживчих цін (%)	109,1%	104,6%	107,9%	105,9%	105,0%
Індекс цін виробників (%)	118,7%	114,2%	109,4%	106,3%	105,5%
Баланс зовнішньої торгівлі за методологією платіжного балансу (млрд дол.)	-3,98	-8,9818	-6,62	-6,25	-6,06
Рівень безробіття, %	8,1	7,9	7,2-7,7	7,0	6,8

За даними Міністерства фінансів України

Як бачимо, протягом зазначеного періоду буде спостерігатися позитивна тенденція макроекономічних показників розвитку держави. Так, рівень номінального ВВП у 2014 році у прогнозному варіанті буде становитиме 1854,1 млрд грн, що на 772 млрд грн більше, ніж у 2010 році. Рівень безробіття значно скоротиться у 2014 році і становитиме 6,8%, що на 1,3 в.п. менше, ніж у 2010 році.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна відмітити, що необхідність практичних кроків щодо зміни ситуації на краще в світі призвела до принципово нової та фундаментальної стратегії економічного зростання, за якого ефективно будуть вирішуватися найважливіші питання життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації та забруднення довкілля, що отримала назву «sustainable development» (стійкій розвиток,

сталий розвиток). Одним із головних індикаторів розвитку країн є рівень ВВП на душу населення, який в Україні протягом 2000-2011 рр. підвищився на 2663,9 дол. США або на 71,8 відсотків. У прогнозованому варіанті буде спостерігатися підвищення даного показника і в 2014 році становитиме 1854,1 млрд грн, що на 772 млрд грн більше, ніж у 2010 році. А це означає, що Україна демонструє економічне зростання в результаті чого спостерігається підвищення рівня життя населення та продуктивності праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Экономика : [Учеб. пособие для студентов, обучающихся по экон. направлениям и специальностям] / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус ; Пер. с англ. под ред. Тарасевича Л. С., Леусского А. И. : Изд. торговый дом КноРус, 1997. — 799 с.
2. Лук'яненко Д.Г. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації / Д.Г. Лук'яненко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecolib.com>
3. Сталий розвиток. Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: uk.wikipedia.org
4. Jovane F. The incoming global technological and industrial revolution towards competitive sustainable manufacturing /F. Jovane, H. Yoshikawa // CIRP Annals – Manufacturing Technology, Volume 57, Issue 2. — 2008. — P. 641 — 659.
5. WEF Global competitiveness Report 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: wef.org

Т.И. Лункина. Устойчивое экономическое развитие Украины: сущность, значение.

В статье исследован теоретический аспект устойчивого экономического развития Украины. Определена сущность и значение данного понятия, исследовано один из основных индикаторов развития страны - ВВП на душу населения в сравнение с Российской Федерацией.

Т.І. Лункіна